

Analiza KBN

Nr 10 (105) / 2022

31 marca 2022 r.

Niniejsza publikacja ukazuje się na warunkach międzynarodowej licencji publicznej
Creative Commons 4.0 – uznanie autorstwa – na tych samych warunkach – użycie niekomercyjne.

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution – NonCommercial – ShareAlike 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/)

Tożsamość żołnierza: włoscy *Alpini* jako strażnicy pokoju

[Agata Mazurkiewicz](#)

Literatura poświęcona socjologii wojska wskazuje na istnienie dwóch archetypicznych konceptualizacji tożsamości wojskowej: „wojownika” (ang. *warrior*) i „strażnika pokoju” (ang. *peacekeeper*)¹. Obok pewnych podobieństw (odzwierciedlonych w takich wartościach, jak np. braterstwo, posłuszeństwo, lojalność i odwaga) istnieje pomiędzy nimi szereg różnic wynikających przede wszystkim z kontekstu, w jakim tożsamości te są kształtowane. Z jednej strony tożsamość „wojownika” konstruowana jest w odniesieniu do wojny i przygotowania do walki z wrogiem. Dlatego opiera się na takich normach i wartościach, jak waleczność, dyscyplina oraz gotowość do stosowania przemocy². Z drugiej strony głównym kontekstem tożsamości „strażnika pokoju” są ogólnie rozumiane operacje pokojowe. Zadania typowe dla tego rodzaju zaangażowania sił zbrojnych mają często charakter niekinetyczny, czy wręcz policyjny, i obejmują między innymi patrolowanie, monitorowanie zawieszenia broni, wspieranie działań humanitarnych i odbudowy kraju, a także

¹ Zob. A. Mazurkiewicz, „Tożsamość żołnierza – wojownik i strażnik pokoju”, *Analiza KBN*, nr 3 (55), 2020, http://www.zbn.inp.uj.edu.pl/analizy/-/journal_content/56_INSTANCE_LoOIGPRBo7bv/92718966/144587947 (dostęp: 24.03.2022).

² Zob. A. Mazurkiewicz, „Tożsamość żołnierza: Australijscy wojownicy”, *Analiza KBN*, nr7 (87), 2021, https://zbn.inp.uj.edu.pl/sk_SK/analizy/-/journal_content/56_INSTANCE_LoOIGPRBo7bv/92718966/148156947 (dostęp: 25.03.2022).

rozbrojenie, demobilizację i reintegrację kombatantów. Ukształtowana w takich warunkach tożsamość „strażnika pokoju” opiera się zatem na takich normach i wartościach, jak szacunek do ludzkiego życia i godności, poszanowanie praw człowieka, zrozumienie dla odmienności kulturowej, a także pewnej dozie powściągliwości zwłaszcza w odniesieniu do stosowania siły.

Wśród jednostek podkreślających elementy tożsamości „strażnika pokoju” znajduje się włoska formacja wojskowa *Alpini*. W niniejszej analizie przyjrzymy się zatem temu, w jakim stopniu i w jaki sposób włoscy „Alpejczycy” wpisują się w archetypiczne ujęcie tożsamości „strażnika pokoju” i jak odróżniają się od „wojownika”.

Włoscy „Alpejczycy”

Głównym założeniem, które przyświecało powołaniu jednostki *Alpini* w 1872 roku było stworzenie sprawnego, specjalistycznego korpusu, który miałby bronić terytorium Włoch przede wszystkim na terenach górskich³. W oparciu o to założenie żołnierze rekrutowani byli spośród mieszkańców terenów alpejskich, w przeciwieństwie do reszty armii włoskiej, która opierała się na poborze ogólnokrajowym⁴. Tego typu podejście do rekrutacji miało specyficzne konsekwencje. „Alpejczycy” mieli szczególne predyspozycje, wiedzę i umiejętności, które zwiększały ich zdolność do działania w środowisku górskim. Należały do nich dokładna znajomość terenu i umiejętność poruszania się w górach w różnych warunkach pogodowych. Ponadto tworzenie tak wyselekcjonowanej jednostki odróżniało ją od reszty włoskich sił zbrojnych i wzmacniało już istniejące więzi z lokalną społecznością⁵. W konsekwencji, szczególne zdolności i skład *Alpini* zaowocowały względną autonomią polityczną w porównaniu z resztą armii włoskiej, pogłębianą jeszcze w rezultacie zaangażowania w działania zbrojne⁶. Ze względu na zdolność przystosowania się do trudnego terenu *Alpini* zostali rozmieszczeni w Libii podczas kampanii kolonialnej w 1911 r., po czym aktywnie walczyli w obu wojnach światowych⁷. Doświadczenia zdobyte w tych operacjach jeszcze bardziej wzmocniły spójność i dyscyplinę jednostki, ale jednocześnie uczyniły ją „bardziej krytyczną wobec reszty kierownictwa wojskowego i politycznego”⁸. Rozdział ten stał się jeszcze bardziej widoczny po upadku dyktatury Mussoliniego w 1943 r., kiedy *Alpini* dołączyli do sił włoskiego ruchu oporu lub aliantów. W konsekwencji, kiedy w latach 50. XX w. włoskie Siły Zbrojne nie cieszyły się popularnością, *Alpini* byli postrzegani przez ludność jako odrębna grupa, która ponosiła mniejszą odpowiedzialność za wojnę⁹. Inną przyczyną takiego stanu rzeczy był fakt, że „Alpejczycy” stale podkreślali swoją lojalność wobec społeczności lokalnej, interweniując podczas klęsk żywiołowych i udzielając pomocy miejscowej ludności. W rezultacie w okresie zimnej wojny *Alpini* utrzymali swoją zaszczytną pozycję w mocno antimilitarystycznym społeczeństwie włoskim¹⁰.

³ Strona internetowa włoskiego Ministerstwa Obrony, „Gli Alpini”, <http://www.esercito.difesa.it/organizzazione/armie-corpi/Fanteria/Le-Specialita/Gli-Alpini> (dostęp: 24.03.2022)

⁴ C. Ruffa, „Cohesion, Political Motivation, and Military Performance in the Italian Alpini”, w: *Frontline. Combat and Cohesion in the Twenty-First Century*, red. A. King, Oxford 2015, str. 250-265.

⁵ Ibid.

⁶ Ibid.

⁷ Strona internetowa włoskiego Ministerstwa Obrony, op. cit.

⁸ C. Ruffa, op. cit., str. 255, tłumaczenie własne.

⁹ Ibid., str. 256.

¹⁰ Ibid.

W okresie pozimnowojennym kontyngenty *Alpini* były często wykorzystywane w tzw. operacjach poza obszarem traktatowym NATO oraz w misjach pokojowych ONZ. Również podczas tych misji żołnierze *Alpini* wykazywali skłonności do działań pokojowych i humanitarnych. Według jednego z żołnierzy tej jednostki: „żaden żołnierz nie ma rozkazu do walki: naszą najważniejszą rolą jest to, co możemy dać naszej społeczności – krajowej i międzynarodowej”¹¹. W Afganistanie „Alpejczycy” stosunkowo często prowadzili patrole kontaktowe, spotkania z miejscową ludnością i władzami oraz projekty humanitarne i, jak zauważyła Chiara Ruffa, woleli tego typu zaangażowanie od patroli bojowych¹². Jak stwierdził żołnierz *Alpini*: „jesteśmy tutaj, aby pomagać ludziom, Afgańczykom, to jest jak pomaganie innym ludziom, ludziom z gór”¹³.

W ten sposób *Alpini* odrywają się od typowej tożsamości „wojownika”, a zamiast tego podkreślają swoje preferencje dotyczące zadań związanych z pomocą humanitarną i odbudową. Pomimo znacznie większej inkluzywności jednostki, która obecnie przyjmuje ochotników z całego kraju, *Alpini* deklarują silne uczucia wobec górskiego środowiska i zaangażowanie w działania we współpracy z lokalną społecznością¹⁴. Bliskie więzi z miejscową ludnością „w połączeniu z rozsądną instytucjonalną autonomią zarówno od armii, jak i państwa, [powstrzymywały] *Alpini* przed rozwinieniem jakiegokolwiek silnej motywacji politycznej do angażowania się w działania kinetyczne”¹⁵.

Także symbole „Alpejczyków” podkreślają zdemilitaryzowany charakter jednostki. Ich zielony mundur nawiązuje do koloru trawy rosnącej w górach, natomiast czarny kapelusz ozdobiony czarnym piórkiem nawiązuje do czapek noszonych przez pasterzy i przewodników górskich i oznacza naturalne środowisko gór¹⁶. Motyw pióra i gór obecny jest także w logo Narodowego Związku *Alpini* (it. *Associazione Nazionale Alpini*)¹⁷, a maskotką jednostki jest muł, który, jak twierdzą sami „Alpejczycy”, sugeruje niezależność, wytrwałość i skromność typową dla żołnierzy tej formacji¹⁸.

***Alpini* jako „strażnicy pokoju”**

W oparciu o ten krótki rys historyczny oraz charakterystykę włoskich „Alpejczyków” można stwierdzić, że wpisują się w konceptualizację „strażnika pokoju”, jednocześnie wyraźnie podkreślając swoją odmienność od „wojownika”. Z punktu widzenia naszej dyskusji, jednym z szczególnie istotnych elementów jest eksponowane przez *Alpini* przywiązanie do ludności cywilnej, chęć i gotowość do niesienia pomocy niezależnie od rodzaju i miejsca zaangażowania wojskowego. Znajdujemy w nim odzwierciedlenie wartości humanitarnych typowych dla „strażnika pokoju” – szacunku dla ludzkiego życia, godności i praw człowieka, ale także preferencje dla działań opartych na komunikacji, mediacji i negocjacjach. Z punktu widzenia tożsamości zbiorowej równie istotnym elementem jest próba odróżnienia się od innych grup, w tym przypadku innych jednostek wojskowych. Biorąc pod uwagę historię „Alpejczyków”, od samego początku ich tożsamość kształtowała się w pewnej separacji od (choć na pewno nie w kontrze do) reszty sił zbrojnych. Także obecnie podkreślana niechęć do wykorzystania siły i brania udziału w działaniach bojowych,

¹¹ Ibid., str. 257.

¹² Ibid., str. 261.

¹³ Ibid., str. 262.

¹⁴ Ibid., str. 258.

¹⁵ Ibid., str. 259.

¹⁶ Ibid., str. 260.

¹⁷ Strona internetowa Narodowego Związku *Alpini*, <https://alpini150.it/> (dostęp: 24.03.2022).

¹⁸ C. Ruffa, op. cit.

także odzwierciedlona w symbolice jednostki, wskazują na szczególny sposób postrzegania samych siebie i swojej roli w zapewnianiu bezpieczeństwa. W przeciwieństwie do australijskich „kopaczy” omawianych w poprzedniej „Analizie KBN”¹⁹, których tożsamość wojskowa nawiązuje do, ale i odbiega od, tożsamości „wojownika”, tożsamość włoskich *Alpini* dosyć jednoznacznie odpowiada „strażnikowi pokoju”.

¹⁹ A. Mazurkiewicz, „Tożsamość żołnierza: Australijscy wojownicy”, op. cit.